

Breaking Barriers

חנוכה תשפ"ד

Chanukah 5776 | 1

2 שבת כ"ה

קמו עבודה חנוכה עבודת

In honor of Shabbas Chanukah, which approaches auspiciously, it is fitting that we examine a fascinating passage in the Tikunei Zohar (Tikun 13, 29a):

"תמניא יומי דחנוכה, לארבעה ועשרין יומין, דאינון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומיד דעלה זית טרף במיה, שריא כ"ה על ישראל בכ"ה בכסלו, ואלין אינון כ"ה אתון דיהודא, דאינון שמע ישראל וגומר, ודא אייהו חנוכה חגו כ"ה".

The eight days of Chanukah are celebrated after the first twenty-four days of Kislev. Those twenty-four days correspond to the twenty-four letters of the declaration of unity: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". Immediately thereafter, it plucked an olive leaf with its mouth, as it is written concerning the dove when it returned to Noach's ark (Bereishis 8, 11): "ותבוא אליו היונה לעת: ערב והנה עלה זית טרף במיה" —the dove came back to him in the evening; and behold, it had plucked an olive leaf with its mouth. This passuk alludes to the miracle of Chanukah, which involved olive oil. Thereafter, the twenty-five letters of the declaration of unity rested upon Yisrael on the twenty-fifth of Kislev: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". The name Chanukah, which can be broken down to form the two word חגו"כ"ה, indicates this fact. They were able to relax due to the twenty-five letters of the declaration of unity: "שמע ישראל".

3 In his own inimitable way, the great Rabbi Tzaddok hakohen, ztz"l, explains in Pri Tzaddik (Chanukah), that during the first twenty-four days of the month of Kislev, the Chashmonaim defeated the Greeks in battle. This represented the lesser declaration of unity: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". As a result, at the conclusion of the battle, they were able to relax on the twenty-fifth of Kislev, representing the superior declaration of unity: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

* Notwithstanding, it is incumbent upon us to explain, in a manner that is relevant to every living being, the general connection between these two declarations—"שמע ישראל"—and "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"—and the miracle of Chanukah. More specifically, what is the connection between the first twenty-four days of Kislev with the twenty-four letters of "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"? And what is the connection between the twenty-fifth of Kislev, the day on which the eight days of Chanukah begin, and the twenty-five letters of: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"?

בגמרא (שבת כ"א): מאי חנוכה דתנו רבנן כב"ה בכסלו וכו'. רש"י הק' מפרש, מאי חנוכה, על איה נס קנעוה. אצל כמה ראשונים מפרשים כוונת הקושיא, מאי חנוכה, למה נקרא היו"ט נס חנוכה, וכו' לפי זה, היכן ממוך קושיא זו נדברי הגמרא.

4 The reason, however, that Yaakov Avinu saw fit to place himself in harm's way was because he intended to make preparations for the miracle of Chanukah. The Gemara teaches us (Shabbas 21b): "כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו For, when the Greeks entered the Sanctuary, they contaminated all of the oil in the Sanctuary; when the royal house of the Chashmonaim gained the upper hand and defeated them, they searched and found only one flask of oil that way lying with the Kohen Gadol's seal. It only contained enough oil to kindle for one day. A miracle happened with it; they kindled with it for eight days.

We learn that from a single flask of pure oil, which only contained enough oil to kindle the menorah for one day, a miracle transpired. The oil miraculously lasted for an entire eight days. It was as if there were actually eight small flasks. Thus, it was for these "בנים קטנים", which were destined to play a key role in the miracle of Chanukah, that Yaakov remained alone on that historic night. This also explains why it was orchestrated from above that Yaakov only remembered to retrieve the jars at night. After all, the mitzvah to light Chanukah candles is valid at night, after the sun sets. Let us present the sources for this noble idea.

5 eight days. Similarly, he writes in our parsha, parshas Mikeitz: "לכן תיקנו להודות ולהלל, כי אז נתקן חוד... שהיה יעקב צולע על ירכו כאשר מסר נפשו על פך של שמן, ויזרה לו השמש, הן הן (ישעיה ו-ב) שרפים עומדים Therefore, they instituted to express gratitude and to give praise, because "hod" (the word "hod" is related to the word "I'hodos," which means to express gratitude) was rectified at that time... Yaakov limped on his thigh when he risked his life for the sake of the flask of oil; therefore, "the sun rose on his account"; this signifies that (Yeshayah 6, 2): "Seraphim were standing above, at His service."

He is teaching us that Yaakov returned for the small jars, remaining alone at night, putting his life at risk, in order to lay the groundwork for the miracle of Chanukah. For this reason, Eisav's ministering angel fought with him and struck a blow to Yaakov's left thighbone, corresponding to the midah of "hod"

Generations later, during the times of the Chashmonaim, by means of the miracle of Chanukah, they rectified the midah of "hod." [We can suggest that this is the allusion in the passuk: "ויירא כי לא יכול לוי" —the malach realized that he could not prevent Yaakov's preparation for the lighting of the לוי (36) Chanukah candles.]

Accordingly, the Megaleh Amukos finds an amazing allusion in the passuk (Bereishis 32, 32): "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל" —the sun rose for him as he passed Penuel and he was limping on his hip. Rashi comments: "And an aggadic Midrash explains, 'The sun rose for him' implies that it rose for his needs, to heal his limp." The allusion is specifically related to the word לוי: The tremendous light associated with the thirty-six (לוי) Chanukah candles that his descendants would light in the future on Chanukah shone upon him in order to heal his limp.

We can now shed some light on the general association between the two declarations of unity—"שמע ישראל" and "ברוך שם"—and the miracle of Chanukah. After all, Yaakov Avinu risked his life to return at night for "פכים קטנים"—small jars—to make preparations for the miracle of Chanukah. It was also Yaakov Avinu who established the mitzvah of "krias shema" for us, comprised of the two declarations of unity. This is

It appears that we can explain the matter based on the fact that there were two essential miracles on Chanukah. First, there was the Chashmonaim's miraculous victory over the Greeks; the weak and few defeated the strong and many. We commemorate this miraculous feat in our expression of gratitude "Ahl HaNissim" (Birkas Modim and Birkas HaMazon): "מסרת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד חלשים—You delivered the mighty into the hands of the weak, the many into the hands of the few, the impure into the hands of the pure, the wicked into the hands of the righteous, and the insolent sinners into the hands of those who diligently study Your Torah. Afterwards, there was a second miracle involving the flask of pure oil, which kindled the menorah for an entire eight days. Now, the Gemara (Shabbas 21b) explains that the eight days of Chanukah were established in commemoration of the miracle of the candles. Why wasn't the festival of Chanukah established in commemoration of the miraculous military victory?

In Ner Mitzvah, the Maharal of Prague explains that in truth the main miracle of Chanukah was the victory on the battlefield. The holy, priestly Chashmonaim engaged in a "milchemet mitzvah." Despite the fact that they were weaker and fewer in number, they combated the evil Greek regime that imposed itself upon Yisrael, endeavoring to make them forget Hashem's Torah. If not for the military victory over the Greeks, who issued decrees preventing Yisrael from fulfilling key mitzvot, the miracle of the candles would have served no purpose.

However, a person could mistakenly explain the Chashmonaim's military victory based on natural, non-miraculous factors. For, occasionally, weaker, smaller forces fighting with incredible determination are apt to overcome seemingly insurmountable odds. Therefore, HKB"H performed a supernatural miracle—the miracle of the candles—so that it would be evident to all that the victory on the battlefield was also a miracle; it was merely cloaked within the guise of nature.

The Purpose of All Miracles Is to Recognize the Miracles Occurring within the Realm of Nature

Let us add a little spice to the Maharal's explanation. At the end of parshas Bo (Shemos 13, 16), the Ramban teaches us a fundamental principle. All of the miracles performed by HKB"H on our behalf during the exodus from Mitzrayim, which were beyond the realm of nature, were intended to inculcate in us the awareness that incredible miracles are performed on our behalf on a daily basis concealed within the realm of nature. Here are the powerful words of the (Maharal):

"ומן הניסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בניסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו, שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכרתנו ענשו, הכל בגזירת עליון כאשר הזכרת כבר."

Due to the phenomenal, obvious miracles, a person recognizes the concealed miracles, which are the foundation of the entire Torah. A person has no portion in the Torah of Moshe Rabeinu until he believes that everything we do and experience, everything is a miracle; they are not due to nature or natural causes, whether they benefit the general public or an individual. If a person abides by the mitzvot, Hashem will ensure his success and reward. If, however, he violates them, Hashem will ensure his punishment. Everything is decreed from above, as I've already explained.

This enlightens us as to why HKB"H orchestrated two miracles on Chanukah. The first miracle, the Chashmonaim's military victory, transpired within the realm of nature. The second miracle, involving the oil and the candles, transpired beyond the realm of nature; it proved that even the victory on the battlefield was a miracle. This coincides beautifully with the words of the Ramban—that the purpose of all the supernatural miracles is to teach us to recognize the miracles that occur regularly within the realm of nature, which are the foundation of the entire Torah.

Based on this notion, the holy Admor, Rabbi Yissachar Dov of Belz, zy" a, explains the significance of that which the Avudraham writes (Seder Tefilos for Chanukah). He explains that our blessed sages instituted that "Ahl HaNissim" be recited within the berachah of gratitude, in keeping with the passuk (Tehillim 60, 6): "נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה"—You provided those who fear You with a banner (miracle) to be displayed for the sake of truth. Selah. We can explain that the reason they instituted the formula in the plural form—"Ahl HaNissim" (the miracles)—was to commemorate the two distinct miracles—the military battle and the kindling of the candles—the seemingly natural and the supernatural.

116 - מצות שמירת מצות - חנוכה

ונראה בזה, ידידועה קושית הבית יוסף דביומא קמא דחנוכה הרי לא היה שום נס בהארת המנורה, והסבא מקלם (הכמה ומוסר מאמר ס"א, "דאו מי ברא אלה") ביאר בזה, דאחר דחזינו דשמן דיום אחד דלק שמונה ימים, נתגלה דכל ענין שמן שדולק אף הוא נס, היינו דיש ניסים נסתרים - והם בחיי יום יום, ויש ניסים גלויים, שהנס הגלוי בדליקת השמן, מורה ומגלה על הנס הנסתר ששמן בווער דולק.

Miracles Emanate from the Name הו"ה while Natural Phenomena Emanate from the Name אלהים

Our holy sefarim teach us that the divine management of creation based on the laws of nature emanates from the name הו"ה—which possesses a numerical value equivalent to **הטבע**, the realm of nature. On the other hand, the divine management of creation based on supernatural phenomena emanates from the name הו"ה—encompassing all forms of reality. The source for this concept is found in the Ramak's Pardes Rimonim. Thus, it turns out that on Chanukah, HKB"ח performed on our behalf two miracles, employing both of these divine names. The military victory disguised as a natural phenomenon emanated from the name Elokim; whereas the miracle of the candles, a supernatural phenomenon, emanated from the name Havaya.

We can now explain very nicely Yaakov Avinu's actions on that historic night, performed as preparations for the miracle of Chanukah: **He crossed the ford of the Yabbok. And he took them, and brought them across the stream, and he brought across that which was his.** In *Likutei Torah (Vayishlach)*, the Arizal provides us with an illuminating allusion regarding this passuk. The word **יב"ק** is numerically equivalent to the sum of the two names הו"ה and אלהים (26+86=112). This alludes to the fact that in preparing for the miracle of Chanukah, Yaakov Avinu had in mind to combine these two names.

Based on our current discussion, this implies that Yaakov made preparations for the two distinct miracles of Chanukah: (1) The military victory disguised as a natural phenomenon, based on **הטבע**, which equals **אלהים**, and (2) the miracle of the candles, beyond the realm of nature, emanating from the name הו"ה. Regarding these two miracles, it says: **ויעבר יב"ק**—he took these two names, whose sum equals **יב"ק**, because he wished to make preparations for Chanukah. This is alluded to by the word **נה"ל**, which is an acronym for **ל'חדליק נ"ד**—specifically employing the term **ל"ו**, which equals thirty-six. He made preparations for the eight days of Chanukah, on which we light thirty-six candles.

16 "שמע ישראל" beyond Nature "ברוך שם" within Nature

We can now put all of the pieces together and explain how this coincides amazingly with the fact that Yaakov Avinu instituted the two declarations of unity: **"שמע ישראל"** and **"ברוך שם"**. The Zohar hakadosh (Vaeschanan 264a) asserts that the passuk: **"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"** is the superior declaration; whereas the passuk: **"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"** is the lesser declaration. Here are the words of the Zohar: **"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יחודא דלתתא, יחודא עלאה שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, דא לקביל דא"**.

We find an explanation for this concept in the sefer *Sur MeiRa VaAseh Tov*, authored by the divine kabbalist Rabbi Tzvi Hirsch of Ziditchov, zy"a. In his own words: **"ואסביר לך בדרך משוט—I will explain it for you in simple terms. The significance of**

במקרים שאינו יכול לתלות את הדבר בכשרונותיו ויכולתו, עדיין חושב בלבו, אכן הקב"ה הוא הנותן, אבל "מגיע ל" עבוד מעשי הטובים, או, כשם שכולם מקבלים ואני איני שונה מאחרים, לכן אינני חייב להכיר טובה ולתת תודה להשי"ת. על האדם מוטלת החובה לעמוד ולהשריש בנפשו, להכיר ולהודות שכל מה שיש לו הוא מקבל מהשי"ת בחסד חנים, ועי"כ יגיע למדריגה של נתינת תודה להשי"ת.

זוהו הענין של אמירת "על הניסים", להתבונן ולהודות באמת שהישועות היו מאת השי"ת, ולא בגבורת החשמונאים, ומתוך כך לתת להשי"ת שבח והודיה על שהיטיב עמנו.

126 "להודות ולהלל על ניסידך ועל ישועתך ועל נפלאותיך"

עפי"ז יש לברר גם את תפילת "הנרות הללו". "הנרות הללו אנחנו מדליקין... לראותם בלבד". היינו: לראות את הנרות ועל ידי כך להתבונן בנס הגלוי של פך השמן, "כדי להודות" כלומר מתוך כך להכיר בניסים הנסתרים ו"להודות" באמת שרק יד השי"ת עשתה זאת בחסדו, ועי"כ נבוא לתת תודה להשי"ת ולהלל לשמך הגדול". גם המשך התפילה יתפרש בדרך זו של עליה בהכרה מדרגה לדרגה. "על ניסידך", ראשית, נכיר, נודה ונהלל על הניסים הגלויים. וכאשר נתבונן ונרכוש מדריגה זו נעלה במדריגה ונגיע ל"ועל ישועתך". — לייחס כל הישועות וההצלחה במלחמות להשי"ת לבדו.

"ועל נפלאותיך". — דהיינו אפילו הישועות המופלאות והמכוסות — [פלא מלשון מכוסה], (עי' רד"ק, ספר השרשים, פלא) — שבלי התבוננות מעמיקה אין מכירים אפילו בצרות ובסכנות, וק"ו שאין רואים את ישועת ה' בהצילו אותנו מהצרות הללו, ככתוב (תהילים קלו, ד) "לעושה נפלאות גדולות לברוך ואמר חז"ל (גדה לא) "אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו", דהיינו, שהקב"ה בעצמו מושיע, והאדם הנושע אינו יודע מאומה לא בצרה ולא בהצלה (עפ"י אבני אליהו, תהילים לו, ט). בכל זאת ע"י שנתבונן ונכיר שהישועות הבאות בדרך נסתרת הן מהשי"ת, נתעלה גם למדריגה להודות ולהלל על הנפלאות.

ביארנו לעיל את דברי הרמב"ם שע"י פרסום הנס הגלוי של פך השמן במצות הדלקת הנרות, נתבונן בנס ונגיע להכרה ולהודיה גם על ניסי המלחמה הנסתרים, אולם מכיוון שכתב "להוסיף בשבח האל והודייה לו על הניסים שעשה לנו" בלשון כללית ולא במפורש על שאר ניסי חנוכה, אפשר לומר שכוונתו על כל הניסים הגלויים והנסתרים שעשה ועושה לנו בשנית, ודאי בראש וראשונה עלינו להתעורר להכיר בישועת ה' מהיוונים, אך יחד עם זאת תכלית הפרסומי ניסא היא — שע"י התבוננות בנס הגלוי נכיר שכל הנהגת ה' אמתו היא נס נסתר ונוסיף שבח והודייה, כפי שכתב הרמב"ם (סוף פרשת בא. דרשת תורה ה' תמימה, כתבי הרמב"ם, ח"א, עמ' קנג):

*"ומן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים" — "מודה" במובן כפול, להודות על האמת ולראות בכל מה שקורה נס נסתר, ועי"כ לתת תודה ולשבח את השי"ת עליהם — "שהם — הניסים הנסתרים — יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמן בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחוד, אלא

פרסומי ניסא — כדי להתבונן ולקבל עול מלכות שמים ברצון

הרש"ז מקלם זצ"ל במאמרו (חכמה ומוסר, ח"א, מאמר ס, פרסומי ניסא, עמ' קכה) מבאר שחובת פרסום הנס היא בראש וראשונה לאדם עצמו, שבהדליקו הנרות יתבונן וברגיש את גודל הנס, ויקבל על עצמו עול מלכות שמים בכצנן ובשמחה. על מי שאינו מתבונן כתב "נמצא, כי המברך נר הנוכה כפשוטו ואינו מתבונן צורת הדברים" — כלומר: מי שעושה רק את מעשה המצוה ואינו מתבונן בתוכנה — "מה ישיב לשולחו דבר", מה יענה להקב"ה, האם קיים את המצוה כפי חביבותה, ומהי חביבותה? "להודיע הנס, ולהוסיף בשבח האל וכו'".

the superior declaration of unity is that the lesser unites with the superior. In other words, the son ascends to the father's sanctuary and unites with him there. As a result, as water reflects facial images, the lesser declaration is generated—the superior unites with the lesser. In other words, the father descends to the son's sanctuary and unites there with his son—to provide him with His abundant good.

Let us provide an analogy. With the declaration "שמע ישראל", we the children ascend in our thoughts to sacrifice our lives, in order to unite with HKB"H, our Father in the heavenly realms, detached from all concerns of Olam HaZeh. Therefore, this declaration is referred to as "יהודא עלאה", because we unite with HKB"H above. After we have ascended to the heavens to unite with HKB"H, we draw Him down below to unite with us in Olam HaZeh declaring: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". Therefore, this declaration is referred to as "יהודא תתאה"—the lower or lesser declaration of unity. With this declaration we draw שם כבוד

"מלכותו—the superior being in the universe and the source of everything "לעולם ועד"—into the physical, material world.

We can now rejoice at having gained a better understanding of the words of the Tikunei Zohar. The twenty-fourth of Kislev is analogous to the lesser declaration "ברוך שם". Until that day, the Chashmonaim battled the Greeks and ultimately defeated them. As explained, that miraculous victory was disguised within the realm of nature. Thus, that miracle resembled the lesser declaration of "ברוך שם כבוד מלכותו"; HKB"H united with Yisrael within the confines of nature.

18 On the following day, the twenty-fifth of Kislev, HKB"H performed the miracle of the candles on behalf of Yisrael, allowing them to kindle the menorah for eight days with pure oil. This was a supernatural miracle. Thus, this miracle was analogous to the superior declaration of "שמע ישראל", whereby HKB"H united with Yisrael beyond the confines of nature. We received both forms of unification in the merit of Yaakov Avinu, who made the preparations for these two Chanukah miracles. Furthermore, it was he who established the mitzvah of "krias shema" for us, which incorporates both declarations of unity—"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

We can add one more point based on what we learned from the Ramban. He taught us that the purpose of all the supernatural miracles is to instill in us the belief that all that occurs within the realm of nature is also a miracle. Therefore, the passuk "שמע ישראל", the superior declaration beyond the realm of nature, also alludes to the miracles that occur within the guise of nature. This then is the meaning of the passuk: "שמע ישראל ה' אלקינו"—whether a miracle is supernatural, emanating from the name הו"ה, or whether a miracle occurs within the confines of nature, emanating from the name אלקים, it is essential that we believe: "ה' אחד"—both are forms of supernatural phenomena.

❖ To Create an Eis Ratzon

Do you know how you create an eis ratzon? By saying thank You, the gratitude itself opens a door for tefillos to be accepted.

In Parashas Vayishlach, Yaakov Avinu offers a heartfelt tefillah: "Hatzileini, save me, Ribbono Shel Olam, from the hands of my brother, from Eisav."

But just before he makes the request, there is an introduction. He says, "Katonti, I am not worthy of Your chassadim, Ribbono Shel Olam. . ." (Bereishis 32:11,12).

First the humility, the acknowledgment, the thanks.

Here, Reb Meilech sings the word out using the trop of Krias HaTorah, his voice rising as he sings out the word, "Katonti..."

Once Yaakov Avinu thanked Hashem, he had created the eis ratzon, and so in the next pasuk, he is able to plead, Hatzileini. Save me.

The Rishonim point out that the last three berachos of Shemoneh Esrei are meant for hoda'ah, giving thanks. How, then, do the requests in Sim Shalom, to grant us peace, fit in?

Zogt Rabbeinu Bechaye, it's because we are saying hoda'ah, focused on Hashem's chassadim with us, and that in itself makes it an auspicious time to ask. And so, in the middle of the berachos of thanksgiving, it is natural to ask for more blessings.

The verse in Tehillim (90:14) states: שְׁפַעְנוּ בְּבֹקֶר וּבְרִנָּה וּבְצֶהְרֵי יְמֵינוּ וְנִשְׂמְחָה כָּכֵל יְמֵינוּ, Satisfy us in the morning with Your kindness, and we will sing out and rejoice throughout our days. The Metzudas Dovid explains that because of the fact that we sing, that we express our thanks and gratitude, He will shower us with good.

That alone is the segulah — help us and we will sing, and then we will keep being answered, again and again.

שיחה קדושת ימי החנוכה ומצוותיה

סדר העבודה אחר הדלקת הנרות

ועבשיו נדבר בס"ד על העבודה הק' שלאחר הברכות והדלקת, כשיושבים ליד הנרות, שנוהגים אז לשורר ולומר להשי"ת, כל אחד כפי מנהגו, ויעין יסוד ושורש העבודה שצריך לשבת שם לכל הפחות חצי שעה, וכיסוד יוסף כתב שמאד יזהר לא לדבר דברים במלים, ובספר מאיר עיני חכמים (שם) כתב דעל ידי זמירות אלו שמומרים בעת ההדלקה, מביאים שעשועים להקב"ה, א"כ כל מה שיוסיף לומר ולהודות להקב"ה על גודל הנסים שעשה ועושה עמנו - בימים ההם, ובזמן הזה - כנ"ל, הרי עי"י מוסף הוא עוד שעשועים ועוד תענוגים כביכול להקב"ה, וכן ראוי להתפלל ולבקש בעד נפשו בעת הפסוקים של אנו בכת, מומד שיר הנובה, ויהי נועם, וכדומה, ולשפוך לבו לפני הקב"ה שישפיע לו נסים ונפלאות והצלחה בכל עניו, תורה, יראת שמים, רוחניות, גשמיות, פשוט לא לחסוך שום בקשה כי הזמן מסוגל מאד לזה.

לדמו זה - כתב הקדושת לוי, אמרו חז"ל (שבת כא:) דמצות נר חנוכה משתשקע החמץ עד שתכלה רגל מן השוק, כי מצוה זו מקיימין דווקא בשעות הערב עת ששקעה החמה, הרומזת על הנסים הנסתרים המלוכשים בטבע שרומים ללילה ולשקיעת החמה, כי לא רואים להריא חסדי ה' ונפלאותיו, ועכ"ז מודים לו על גודל הנסים, וזהו ע"ד שתכלה רגל" מלשון רגילות, שצריך לבטל את המושג הזה של רגילות המבע, אין דבר שבא עם רגילות או מדרך הטבע, אלא הכל חסדי ה' ונפלאותיו הרבים.

ולפי זה שפיר יוכן למה תיקנו להדליק דוקא "נר" ולא מדורה או אבוקה, אף שהפירוסם בהם גדול בהרבה יותר, אך זהו כל תכלית ההודאה בתנוכה להודות על הגד הקטן שהוא ברובה להמאור הקטן, הריח בלילה, דאף שאין רואין בו אור גדול, מכל מקום יש בו אותו חסד ה' ואותו נס כמו שיש באבוקה הרומה לשמש בצהרים שרואים בו בחוש נסים למעלה מן הטבע, ולכן דווקא הגד הקטן הזה הוא הזכר הראוי והנכון לנצחון המלחמה שהיה נראה כדרך הטבע ובידי אדם בבחי' נר קטן וירח בלילה כנ"ל.

והנה בסדר הדורות כתב הטעם שתיקנו ה' ימי חנוכה, משום שהיו מרודים במלחמה ולא יכלו לעשות ימי סוכות עם שמיני עצרת שהם ח' ימים, ולכן השלימו זאת בח' ימי חנוכה, והוה הענין - כתב הרה"ק ממונקאטש י"ע - ש"זאת חנוכה" הוא יום הגמר החימה טובה, כי הוא דוגמת שמיני עצרת - יום מסירת הפתקין מבין של גמר החימה טובה כראיתא בספר"ק.

IN HILCHOS CHANUKAH, the Bach asks, "Why did Chazal not establish the commemoration of Chanukah with feasting and joy, as they did for Purim?"¹ He first addresses why Purim is celebrated with feasting and joy and explains this is based upon the decree to destroy the Jewish People due to the pleasure that they had at the feast of Achashveirosh.² Thus, the edict was one of physical destruction since they derived physical pleasure from the prohibited food and drink served at the king's feast. And it was for this reason that their teshuvah required them to fast, as it is stated, "Go and gather all the Jews...they shall not eat or drink for three days."³

Since Purim's calamity came about through wine, the Sages established the tikkun, the rectification, through wine. Thus, we learn that drinking wine can be both destructive and constructive. Prohibited drinking, such as the feast of Achashveirosh, is so dangerous that it can threaten the entire Jewish People's existence. On the other hand, drinking for the sake of a mitzvah, such as that of Esther's feast, can bring about the rectification and salvation of the entire Jewish Nation. The Yom Tov of Purim is commemorated through feasting and happiness to demonstrate how one must approach indulging in food and drink.

The Bach continues:

The decree of Chanukah, however, came about because the Jews were misrashel ba'avodah, they served Hashem with a lax attitude. Therefore, the Jews were punished and the avodah of the Beis Hamikdash was taken away from them, as Chazal tell us, "The wicked one [Antiochus] decreed upon them to abolish the Korban Tamid." Antiochus further exclaimed, "They [the Jews] have a single mitzvah in their possession, and if we abolish it, they are lost." What is that mitzvah? The lighting of the Menorah, about which it states: "To light a lamp continuously."⁴

The mashgiach, Rabbi Yechezkel Levenstein, writes:

We learn several important lessons from the Bach. The Divine grievance about Chanukah came from the lax attitude with which the Jews served Hashem. And, in kind, the avodah was abolished as punishment. The Heavenly method of discipline is such: if we are negligent [lackadaisical] in our avodah, the entire avodah in the Beis Hamikdash is taken away. Subsequently, the Jewish Nation was under Greek rule for fifty-two years.⁵ These were fifty-two years of bittul avodah and various other decrees of harsh subjugation.⁶ It was punishment for being indifferent to the Avodas Hamikdash.

Similarly, Chazal say, "If one comes to defile himself, the pathway to sin is opened for him."⁷ The Torah clearly warns us, "Beware! Lest your heart be swayed,"⁸ because the punishment will be "And you turn away and worship other gods and bow to them."⁹

Reb Chatzkel continues: The accusation against Klal Yisrael was not because the Jews disregarded the actual avodah, but the lack of enthusiasm (hisrashlus, weakening) in their avodah. Thus their teshuvah needed to come through their mesirus

nefesh, self-sacrifice, for the avodah. For us, this is a new perspective. We are accustomed to thinking that chizuk in our avodas Hashem is certainly a good thing, but who would consider rifyon, slacking off, to be a sin?! We do not think this way. To think that rifyon in davening, Torah study, or avodas Hashem is a sin, is something new to us! Indeed, the study of mussar is an integral part of our avodas Hashem, and who would think that slacking in mussar is a sin?!¹⁰

WE PREVIOUSLY QUOTED THE BACH, who states that Chanukah's decree was primarily due to hisrashlus ba'avodah, the lax attitude the Jews held toward the avodah in the Beis Hamikdash. In turn, Hashem took away the avodah. But when Klal Yisrael were moser nefesh for the avodah, Hashem came to their aid, bringing salvation through the Kohanim who perform the avodah in the Beis Hamikdash.

We must find a source for the Bach because when we examine the Gemara in Shabbos, the primary source for the Chanukah story, we do not see any mention of hisrashlus ba'avodah. It states:

28

If, indeed, Hashem gave us—and no one else—the Torah, how was it possible for the Yevanim to enter the Heichal in the first place? How could they have the power to cause destruction in the Beis Hamikdash? From the fact that the Yevanim were able to enter the Heichal, we must conclude that the Jews were lax in the avodah to the extent that it was considered "forsaken." And this, then, called for the punishment of bittul avodah, allowing the Yevanim to enter the Heichal. When Klal Yisrael rededicated themselves with mesirus nefesh for the avodah, they defeated the Yevanim, though they were few against many. Now we see that the events came full circle: the hisrashlus ba'avodah allowed the Yevanim to enter the Heichal and wreak destruction, and it is this very fact, that the Yevanim entered the Heichal, that is the source of the Bach!⁴

The Jewish People's victory was beyond nature, for in the natural course of events, they should not have been able to win this war. It was a miraculous victory; it was a victory of mesirus nefesh! Yet, how do we

שצ רשסו אלה הם מועדי / הנוכה 29

ויש להבין, דאף אם נתרשלו הכהנים בעבודתם, בכל זאת הלא סוף סוף נתקיימה העבודה, ואם כן למה נענשו שניתלה מהם לגמרי העבודה שבמקדש.

כתב בספר "באר מוזקק" לראש ישיבת טעלו הגאון רבי חיים קעטץ זצ"ל, דמכאן נלמד יסוד גדול בעבודת ה', דרק עבודה אשר יש בה מסירות וסירחה היא הנקראת *עבודה שלימה, ומבלי יגיעה ומסירות נחשב הדבר כחסרון בעצם העבודה. מאחר שנתרשלו בעבודה, לא היתה כאן עבודת המקדש בשלימותה, ולכן נענשו וניתלה מהם

מצוה חשובה זו. ומשעה שחזרו ומסרו נפשם על מצות העבודה, החזיר להם הקב"ה העבודה, ושוב קיימה.

כך מוצאים אנו גם במקום אחר. נאמר בפרשת נח (בראשית ט, כג) "ויקה שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחורנית ויכסו את ערוות אביהם ופניהם אחורנית וערוות אביהם לא ראו." ופרשי"י ז"ל ויקח שם ויפת, אין כתיב ויקחו אלא ויקח, לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה שנאמר אתן לגוג מקום שם קבר — עכ"ל. ולכאורה יש להבין שהרי שניהם, גם שם וגם יפת עשו אותה מצוה שכיסו את ערוות אביהם בשמלה, א"כ למה זכו בניו של שם לשכר יותר גדול?

ולפי מה שנתבאר הדבר מובן, כי רק התמסרות והתאמצות בעשיית המצוה היא מצוה שלימה, ובלעדיה חסרון הוא בעצם המצוה. שם התאמץ יותר בביצוע המצוה, ומאחר שמצוותו היתה שלימה, זכה לענין יותר נשגב.

כך רואים גם להיפך, שעל אי התמסרות ועל העדר התאמצות נענשים גורא. נאמר בפרשת וישלח (לה, א) "ויאמר אלקים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך." ופרשי"י ז"ל: קום עלה, לפי שאתה בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך — עכ"ד. הרי רואים, דמאחר שלא התמסר לקיים הבטחתו ונדרו אשר נדר כמו שנאמר "וידר יעקב נדר לאמור אם יהיה אלקים עמדי ושמוני וגוי והאבן הזאת אשר שמתו מצבה יהיה בית אלקים", ולכן נענש באופן קשה וזר, צרת דינה בתו. ומבואר כאן שעבודת ה' שלימה היא רק אם יש בה יגיעה והתמסרות אליה. התאמצות במצוה היא חלק בלתי נפרד מהמצוה עצמה, והיא לא רק מעלה בעלמא, ואין זה רק הידור מצוה, אלא מעצם קיום המצוה.

עוד נתחדש מדברי הב"ח שכתב "וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה וכו'", והוא דענין מסירות נפש לא נאמר רק כשמוסר נפשו למיתה בכדי שלא יעבור על שלוש העבירות החמורות, אלא גם בכל מצוה יש ענין שעל האדם למסור נפשו וגופו, אלא שבשלוש העבירות החמורות השיעור הוא עד כדי מיתה, ובשאר המצוות לא נאמר שיעור מיתה כלל אלא רק התמסרות הנפש והתאמצות הגוף בכדי לקיים המצוה, וגם זה בשם "מסירות נפש" יקרא.

לדורות ומלמדת לכל אחד ואחד הלכה למעשה, שבאותה מידה שאדם מוותר על הנוחיות שלו ומתגבר על טבעו בשביל עבודת ה' - תורה, תפילה, קיום המצוות ותיקון המידות, כך זוכה שהקב"ה מסייע לו ומרום אותו מעל ליכולת הטבעית הרגילה שלו. ראינו ת"ח שלא היו כל כך כשרוניים בטבעם וזכו להיות גדולי ישראל שאת תורתם אנו לומדים. אין זאת אלא מכיון שמסרו את נפשם וביטלו את כל רצונותיהם בשביל לימוד התורה, לכן פתח להם הקב"ה את שערי התורה בהיקף ובעומק הרבה מעל היכולת הטבעית הרגילה של כשרונותיהם. הופעה זו יכול כל אחד ואחד לראות ולהיזכר בו עצמו מדי יום ביומו - אף שכונאי יש בזה מדרגות רבות - שכפי שמוותר ומבטל את רצונותיו ומשתדל להתחזק למען השי"ת, באותה מידה זוכה לסייעתא דשמיא.

נמצא ששיעור מסירות נפש עד מיתה הוא באמת שיא מסירות הנפש, אך זה נאמר רק על שלושת העבירות החמורות. אולם גם בכל המצוות והעבירות נאמר דין של מסירות נפש שיטרה האדם ויעמוד עליהן ויתמסר למצוה מנפשו ומהונו, רק שלא נאמר בזה השיעור של עד כדי מיתה. וטעם הדבר כמו שנתבאר, דטירחא וקושי הם אלה הקובעים את שלימות העבודה, ובלי מסירות לקיים המצוה, חסר בעצם המצוה ובגוף עבודת ה', וזו לא תהא עבודה שלימה.

מחג החנוכה נלמד הלכה זו בעבודת ה', כולל גם את קיום מצוות היום כמו הדלקת נרות ואמירת הלל ועל הנסים. כולל גם חיזוק לימוד התורה שעל זה היתה גזירת מלכות יוון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהם שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, כמבואר במד"ר בראשית (ב,ד). ובחנוכה

שהוחזרה העטרה ליושנה, מוטלת עלינו החובה להתחזק ולהתמסר ללימוד תורתנו הקדושה, ובודאי שלא להתרשל חלילה בכל אלה. והשי"ת יעזרנו ויגאלנו בישועת עולמים.

When the Chashmonaim risked their lives to fight a war for the sake of Hashem, they were in effect endeavoring to "make His Name great and holy in the world," as we say in *Al HaNissim*. Hashem's "Name" denotes the revelation of Hashem as a genuine

"When spirituality is revealed in its truest sense, it is a mightier force than any physical power." reality. When spirituality is revealed in its truest sense, it is more of a reality - i.e., a mightier force - than any physical power. When empowered by *ruchniyus*, even a handful of untrained Jewish fighters can defeat a mighty army.

Yet the Chashmonaim had to first prove themselves worthy of meriting such overt spiritual assistance. Every miracle necessitates that there be a person who generates the miracle. This is accomplished when a person overcomes his natural tendencies for the sake of Hashem. Once he has proven

that he is "above nature," Hashem reciprocates with a supernatural occurrence. *Chazal* tell us that the sea split when it saw the coffin of Yosef. In the merit of Yosef overcoming the natural (and overpowering) inclination to sin with his master's wife, Hashem caused the sea to split and disregard its natural tendency. Likewise, when the Chashmonaim put their lives on the line for Hashem, Hashem reciprocated with a miraculous revelation of spirituality, which defeated the mighty and well-equipped Greek Army.

This idea gives us a greater appreciation for one who remains silent in the midst of an argument or in the face of the temptation to speak *lashon hara*. Such a person has in effect propelled himself out of his natural state and into the realm of the supernatural. (Daas Shlomo, unpublished manuscript)

שפתי חיים לה של חמישים ושתים שנים - "ברתניא בברייתא שנור עליהן אותו הרשע לבמל התמיד, ועוד אמר להם מצוה אחת יש בידם אם אתם מכפלין אותה מידם כבר הם אבודין, ואיזה זה הדלקת מנורה שכתוב בה (שמות כו, ב) להעלות נר תמיד כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדין" - מפני שאבן יסוד בבנינו של עם ישראל היא הפנימיות, הבאה לידי ביטוי במיוחד בעבודה הפנימית שבבית המקדש - הדלקת המנורה, "עמדו ופמאו כל השמנים", היוונים בודו ובכוננה תחילה טימאו את כל השמנים כדי לבטל מעם ישראל את עבודת ה' הפנימית - מצות הדלקת המנורה, וכאמור הגזירות הרוחניות באו כעונש מהשי"ת מכיון שלא היתה מסירות לעבודת בית המקדש.

נס הנרות על שמסרו נפשם על עבודת בית המקדש 32

"וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה" (כ"ח, שם), ומה היתה התשובה? - מסירות נפש. חטאם היה התרשלות, ותשובתם, דהיינו תיקון החטא, היתה מסירות נפש על הרבר שהתרשלו בו. ומדוע היו זקוקים לתקן את חטאם במסירות נפש? מפני שעיקר התשובה הוא תיקון המצוות. התרשלות נובעת מכך שהאדם מעדיף את האנוכיות והנוחיות שלו על פני ערכים אחרים, והתשובה היא ריתור על הנוחיות והרצונות העצמיים למען ערכים רוחניים אמיתיים, כלומר: "מסירות נפש". לכן מתתיהו ובניו מסרו נפשם על העבודה ורוכסו אף מתו על קידוש ה' במלחמות. ולכן "הושעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה'", מפני שהרפיון היה בעבודת בית ה' המוטלת על הכהנים, גם התיקון היה צריך לבוא ע"י הכהנים עובדי בית ה'.

"על כן נעשה הנם גם כן בנרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה", אע"פ שעיקר הניסים והישועות היו שניצחו המעטים את הרבים והחלשים את הגיבורים והתגברו על האימפריה העולמית של יוון, אך מכיון שמסרו נפשם למות על קיום העבודה, שהרי סיבת יציאתם למלחמה על היוונים היתה רוחנית, לכן מידה כנגד מידה, בעבור תשובה של מסירות נפש למען עבודת בית המקדש, זכו לנס נוסף בתוך בית המקדש, נס פך השמן, נס שלא היה נחוץ לעצם ההצלה מהיוונים. יתירה מזו, הרי אף הדלקת המנורה לא היה צורך בנס, שהרי טומאה הותרה בציבור (יומא ו:ו) והיו יכולים להדליק בשמן טמא (שור"ת חכם צבי תשו" פז), מ"מ מכיון שמתתיהו ובניו הפקירו את עצמם ושברו את הטבע שלהם עד לדרגת מסירות נפש בפורעל למען השי"ת ועשיית רצונו בקיום המצוות וחיזוק העבודה בביהמ"ק, לכן השי"ת שבר למענם את גודי הטבע ועשה להם נס בעבודת המקדש, כדי שיוכלו לקיים המצוה

בחביבות ובטהרה יותר מהחיוב ע"פ הדין. "מסרי נפשיהו אקדושת השם" לכן "איתרחיש להו ניסא".

סייעתא דשמיא מעל לטבע למתגבר על טבעו למען עבודת ה'

הנהגת ה' זו של שבירת גודי הטבע. בעבור מי שמסר את נפשו ומוותר על רצונותיו הטבעיים למען השי"ת ותורתו, אשר באה לידי ביטוי בנס השמן בחנוכה, אינה תופעה חד פעמית שאירעה בעבר-בחנוכה, אלא מורה-דרך

devotion of their *mesirus nefesh*. Through this, they reached exalted levels in *avodas Hashem* and thus merited miracles, for miracles only happen when one accomplishes his *avodah* to the fullest measure.¹⁰

It was precisely because the Chashmona'im were *moser nefesh* in waging war against the Yevanim that they merited miracles beyond the natural order. When they were lax in devotion and did not correctly do the *Avodah*, they suffered terrible decrees. Afterward, when inspired to rededicate their *Avodah* with complete *mesirus nefesh* and fight for the sake and honor of Hashem, they merited miracles beyond the natural order.

The concept of *mesirus nefesh* does not only mean jumping into a fire and dying *al kiddush Hashem*. *Mesirus nefesh* is overcoming one's nature and doing more than he is naturally inclined to do. If someone asks you for a favor and you do more than requested or do it with extra enthu-

siasm, this is already a degree in *sheleimus*, perfection, in the *middah* of *chessed*. The yardstick for *avodah* is that doing more signifies a desire for *sheleimus*, as we find that Rivkah went beyond what was asked and said, "Also your camels I will give to drink."¹¹ (Yet, even here, one cannot overreach his level of *avodah* and strive to accomplish too much too soon. Seek guidance in attaining your proper level of growth.)

✧ If you want to know if you have a connection to *sheleimus*, ask yourself if you go against your natural tendencies. Pushing beyond one's natural predisposition is the yardstick for all areas of *avodah*: Torah, *tefillah*, and *mussar*; if you go against your nature and overcome your *yetzer hara*, you are in the category of *mesirus nefesh*. The same is true for mundane

matters as well. If you want to sleep late and instead overcome this desire and get up early to serve Hashem, this is called *mesirus nefesh*.

We will conclude with words of *chizuk* related to Chanukah. Why did Hashem make it that only a single jug of oil remained? The answer is that this comes to reveal the power of the individual. One single, small flask of oil can restore the *avodah* in its entirety! The spiritual awakening, *hisorerus*, of just a few individuals prepared to be *moser nefesh* for the Beis Hamikdash, can cause wondrous miracles to take place. Through only a few individuals, we merited the beautiful mitzvah of Chanukah and its accompanying halachos. The spiritual awakening and inspiration of even one individual can truly change the world and bring eternal benevolence to the entire Klal Yisrael.¹²

given to us by Chazal that those who desire salvation from the birth pangs of Mashiach should increase their Torah and *chessed*, and in this way, Hashem will respond in kind. What we look at as a difficulty is, in reality, a life source.

37 There is yet another way to view our times. The *tzaddik*, Reb Shraga Feivel Mendlowitz, used to say that every generation has an *avodah* that it must complete. Our generation's *avodah* is *mesirus nefesh*; each individual must extend himself ever more greatly in *avodas Hashem*. (Meaning that we must leave our comfort zone to accomplish more in our *avodas Hashem* by appropriately challenging ourselves to do more. The recent *Siyum haShas* has included hundreds who never thought they could, until they did!) Thus, it is incumbent upon us to challenge ourselves with greater *mesirus nefesh* in *avodah*. We must understand, however, why specifically *mesirus nefesh*?

38

✧ In conclusion, there are two ways to save ourselves during these final days before Mashiach comes: the first is to increase Torah and *chessed*; and the second is to serve Hashem with *mesirus nefesh*; there is no room for *yi'ush*, apathy, at all!

שיחות הגר"ש פינקוס זצ"ל

41

✧ כתוב בספר זכריה (ט, יג), "ועוררתי בניך ציון על בניך יון". באותיות ציון כלולות אותיות יון אלא שנוסף עליהם צד"י. ונראה שההבדל בין יון לציון הוא, שציון הוא יון עם צד"י - רמו לצדיק. וזה עושה את ההבדל העצום בין חושך לאור. ולכן הציר של חנוכה הנו המנורה שמינעדת לאורה.

42

✧ "יוני", ובפנימיותו כולו חושך. על דרך זה, לימדונו חכמינו ז"ל בעלי המוסר, שיהודי שמתפלל ולומד, מבחינת היהדות הוא עדיין עסוק בלבוש החיצוני של היהודי, שהוא התרי"ג מצוות, הנעשות על ידי רמ"ח איברים ושס"ה גידים. זהו "היופי" של היהודי כשהוא מתעסק בתורה ובמצוות, אבל עדיין נדרשת פנימיות. כך שיתכן שיהיו שני יהודים אשר שניהם מתפללים ולומדים ושניהם אברכים וכי, אבל אחד "יוני", ואחד "יהודי" - "יוני" עם צד"י שהוא רמו לצדיק.

ותמה ה'שם משמואל' (פרשת מקץ שנת תר"פ ד"ה ועם זרכנו) דלא מצינו שהחסירו בני ישראל אפילו קרבן אחד בימים ההם, ומאי "שנתרשלו בעבודה" דקאמר, ועוד הרי "בני ישראל היו אז ברום המעלה כמבואר במדרשים, שאפילו בהמתם של עולי הגולה היתה חיבתם לפני המקום למנותם בכתוב, וכל מי שמעון הצדיק היו הנסים תדירים,

ומאין נצמחה התרשלות בעבודה", לפיכך מסיק (בדבריו לחנוכה סוף ליל ח', וחזור על יסוד זה עוד פעמים רבות), דכוונת הב"ח היא, שהיונים החשיכו עיניהם של ישראל בגזירתם, והכניסו בלבבות בני ישראל חושך והסתר ברוחניות, וזה גרם להם שהיתה עבודתם בעצלתם ובקירות רוח, לכן הגם שהקריבו את הקרבנות בפועל היו עושים כן בהתיישנות וכמצות אנשים מלומדה, ובלא התעוררות ורגשות פנימיות הלב, ואין לך התרשלות בעבודה גדולה מזו, לפיכך כאשר גברו החשמונאים על היוונים ונצחום נהפך החושך לאור, היינו שהתחזקו לעבוד עבודה ולקבל עול מלכות שמים בהתלהבות יתירה וברשפי אש שלהבת י-ה"י.

40 ויש ללמוד כן נמי מפרשת הנשיאים

שקוראים בימי חנוכה, שכתבה תורה פרשת כל נשיא ונשיא בפני עצמו, ולא נאמר בקצרה "וכן עשה נתנאל בן צוער נשיא יששכר ביום השני", והטעם מבואר ברמב"ן (פרשת נשא) כי כל נשיא ונשיא הקריב את קרבנותיו מדעת עצמו ומחמת הכוונות והיחודים שהוא העלה ברוחב שכלו, נמצא שבפנימיות הדברים לא היה דומה כלל קרבנו של זה לקרבנו של זה, והיינו דקא משמיעה לנו התורה הקדושה, שאף אחד לא התחקה לעשות כמעשה חבירו, אלא כל אחד עשה עבודתו מתוך הכוונות המיוחדות שלו. וב'שפת אמת' (פרשת קרח תרמ"ג ד"ה בפסוק בוקר) הוסיף לפי דבריו, דהיינו דפירש רש"י (במדבר ת, א) על הכתוב

בהדלקת נרות המנורה [הכתובה אחר פרשת הקרבת קרבנות הנשיאים] "ויעש כן אהרן - מלמד שבחו של אהרן שלא שינה", כי כמו הנשיאים שכל אחד עשה עבודתו כפי עומק כוונותיו ולא חיקו איש את רעהו, כן נמי אהרן לא חיקה מעשה עצמו, אלא הדליק את המנורה בכל יום ויום בהתחדשות, כי לא היתה עבודת יום הראשון דומה לעבודתו ביום השני, ובוה נשתבח "שלא שינה", והכי נמי בחנוכה צריך להדליק את הנרות בכל יום בהתלהבות חדשה"ל.

הכתוב אומר "וצדיק באמונתו יהיה" (חבקוק ב, ד). המדה של צדיק היא חיים. ההבדל בין צדיק ללא צדיק, הוא בחיות שבו. אחד שמתפלל ומקיים מצוות, אם יש בתוכו "חיים", הוא "חיי" את התפילה, הוא "חיי" את המצוות, ואז הוא צדיק, ואף החיצונית כולה בקדושת ישראל. אבל כשהוא עושה את המצוות בלי חיות, הוא אינו צדיק אלא "יוני".

בקבלה מדת הצדיק היא יסוד. ויסוד בלשון הקודש נקרא "א-ל חיי". כלומר, מה שאנחנו מבקשים מה' יותר מהכל זה חיים, ופונים אנו אליו יתברך לפי מדתו הידועה לנו "א-ל חיי" - "זכרינו לחיים... למענך אלקים חיים" (ע"י שערי אורה, שער ב). כשאדם עושה את המצוות בלי חיים, העיקר חסר מן הספר.

כשאדם עובד את ה', ורק שומר על מסגרת ושיגרה, אך אינו תוסס מבפנים ומחדש חידושים - וכלשון רבינו יונה ז"ל (שע"ת, שער ג אות טו): "אנשים שאינם עורכים מחשבות להתבונן תמיד ביראת ה'" - הוא "יוני". יכולים להיות בקיאים בש"ס כמו מחשב; אך אם אין שום התפשטות וחידוש, ומה שעשיתי לפני שנה ושנתיים אני עושה היום - זהו יון.

חיות החשמונאים ונס התחדשות השמן

בחנוכה עם ישראל הוכיח את עצמו שהוא עם חי, וזאת בכך שהוא פרץ את המסגרת של המתיוונים שהיו במשך 180 שנה, עד שכביכול היתה להם מסורת מאבותיהם שזהו המצב ואין מה לעשות, ובמסירות נפשם של החשמונאים הם שנו אותה.

וכענין זה היה נס חנוכה בשמן שבבית המקדש. השמן שבדרך הטבע לא יכול היה לדלוך יותר מיום אחד, והוא פרץ את המסגרת ודלק שמונה ימים. ובאמת האש גופה שבמנורה מרמזת לחידוש, התלהבות והשק.

מבחן החיות של ישראל בגלות

* ה' יתברך קראנו בעולם לא בשביל לבחון אותנו על מעשנו בקיום המצוות בלבד, אלא לבחון כמה אנו חיים בהן. הקב"ה שם את עם ישראל בגלויות כדי לבחון האם הוא חי או מת.

הלכה 39

חנוכה

והלבוב

קה

בגמרא (יומא מה:): מצואר דדרשינן מנה דנאמר (ויקרא ו, ו) אש תמיד תוקד על המזבח, דקאי על המנורה, אש שאמרתי לך תמיד, דהיינו המנורה דכתיב ציה להעלות נר תמיד לא יהא אלא ממונח המינון, פירוש דדרשינן שיש להדליק את המנורה דיקא מאש המונח, ובשפת אמת מצואר דמדרשה זו אנו למדים דרך בעבודת השי"ת, מונח מורה על

מסירת נפש, כל ענין הקרבות הוא מסוי"ן להקצי"ה, שהאדם מקריב עצמו כקרבת להקצי"ה. ואור המנורה המסמל לאור התורה, צריך להדליקה דייקא מנח מסירת נפש, ורק משם יכולים להדליק שיהיה אור המנורה נר תמיד. צלי מסוי"ן א"ל שימקיים אור התורה באופן של תמידיות, ולכן השמן המורה על חכמה, מעלה אור רק צמח המסוי"ן.

ויש לנו לשאול אם האור שמדליקים במנורה הוא אור השייך למנורת המקדש, מאין לנו אש המונח ליקח ממנו אש להדליק אור המנורה, הלא חסר באש תמיד, ואף שאין זה קושיא, אבל יש צוה נקודה נפלאה, כמו שאומר הארץ צבי, כי אש של מסירות נפש של כל השנה צאמירת שמע ישראל, זה הוא האש שעל ידה מדליקים את המנורה צימי החנוכה. וכפי המסוי"ן של האדם בשמע ישראל כן הוא יכול להמשיך ולהדליק אור המנורה של המקדש בהלקטו נר חנוכה. כל הנס חנוכה הוא יו"ט. הבא ממסוי"ן של החשמונאים, והם ע"י מסוי"ן המשיכו האור של המנורה וגם השמן, וכן נאשר הדבר לדורות שע"י מסוי"ן זוכים לזה האור של המנורה הבא דרך נס צלי הגבלות זמן ומקום. וי"ל שזה הוא השם של חנוכה, שהכל חלי בה"ה אחרון דקריאת שמע כמו שצבר הזכרנו דברי המיקו"ו (נט. מיקון יא), כי לפי המסוי"ן כן יכולין להאיר אלו הנרות לחנוכה.

והכוונה צוה, כי צפוק שמע ישראל צריך כל אחד מישראל לקבל על עצמו מסירות נפש על קידוש השם כידוע, וזהו 'חננו', שני ישראל חנו משמואלים, כ"ה, זכוכס הבח של מסירות נפש של הכהנים הק'.

ובזה יוצארו דברי הגמרא, שהקשו למה נקרא היו"ט צמח חנוכה, ומירנו דת"ר וכו' כשנכנסו יוונים להיכל עמא כל השמיים שזהיכל 'וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונחוס', וזה עיקר המירון, שהנס נעשה על ידי מלכות בית חשמונאי, שהם צמח מסירות נפשם גברו צמחמתחם ונחשו את היוונים, לכן נקרא שם היו"ט חנו כ"ה, הרומז למסירות נפש, להזכיר צוה את מסירות נפשם של החשמונאים אשר על ידם צא הנס.

42

על כן הזמן גרמא צימים אלו, לשים יותר לב נפש אל מצות קריאת שמע, שעל שם מצוה זו נקרא יום טוב זה. ומצוה זו צריכה הרבה שימת לב, שלא לקרואה כמצות אנשים מלומדה, אלא להתעמק צה ולקרואה בצוונה הראויה, וכמו שכתבו בספרי קודש, כי אף שהאדם עדיין לא זכה להחפול כל חפלתו מצלי מחשבה ורה, משום שהמחשבות זרות עולים במחשבתו גם נגד רצונו, אצל צפרשיית של קריאת שמע, חוצה

למנוח על המשמר בעל כרחו, לקרואה מתחלה ועד סוף צלי שום מחשבה אחרת.

43

ויש לבין כשני המירואים, להמליך את הצורה צ"ה על העולם התחתון שאין כבודו יתברך נראה בו, וגם על כל אלפי אלפים עולמות. וצריך לקבל על עצמו למסור נפשו על מצות יחוד ה', לא רק בשעת קריאת שמע בלבד, אלא להמשיך קבלה זו בקריאת שמע של שחרית על כל היום, ובקריאת שמע של ערבית על כל הלילה, שאף אם יעברו עליו במשך היום והלילה נסיונות רבים, ימנור נפשו שלא לעשות דבר נגד רצונו יתברך. ולא כמו שהאדם מנייך בדעתו, שיואל ידי חובתו צוה שצועק שמע ישראל, ומכין צעת היא כרגע להמליך את הצורה צ"ה. אלא עיקר המצוה היא, שיקבל זאת על עצמו לכל שעות המעט

44

ותיבת חנו מתפרש גם מלשון רחמים, כמו שכתוב צפרשה זו (מג טו) אלהים יתכן צני, ומרגס אונקלום, מן קדם ה' יתרחים עלך צני, וגם על זה רומז חנו כ"ה, שעל ידי מצות מסירת נפש המרומן צ"ה, נמשכים רחמים וחסדים מן קדם ה' על כנסת ישראל, אכ"ר. (חש"י)